

İŞSİZLİK NASIL ARTIRILDI?

Aydınlık Gazetesi, 23 Kasım 2020

Yıldırım Koç

Türkiye'nin işsizlik sorunu toplumun üzerine karabasan gibi çöküyor. İnsanlara istihdam olanakları yaratmanın yolları tartışılıyor. Ancak işsizliğin nedenleri yeterince irdelenmiyor. Halbuki hastalığı tedavi edebilmek için, hastalığa yol açan nedenleri doğru belirlemek gerekir.

İşsizlik sorununun yaratılmasında en önemli etmenlerin başında, 1980'li yılların başlarından itibaren uygulanan özelleştirmeler gelmektedir. O zaman, yeniden kamu işletmeciliğini ve planlı ekonomiyi savunmadan, işsizlikle mücadele önerisi getirmek hayal dünyasında dolaşmaktır.

"Piyasa", "sermaye" demektir. İşsizlik sorununa "piyasa" çözüm getiremez. "Piyasa", yani sermayedar sınıf, işsizliğin artmasından şikayetçi değil. Tam tersine, işsizlik arttıkça, insanlar daha düşük ücretlerle ve daha kötü çalışma koşullarında çalışmayı kabul etmek zorunda kalıyor. Sermayedar sınıf, daima bir "yedek sanayi ordusu"ndan, "işçi sınıfını terbiye etmekte kullanmayı düşündükleri" işsizlikten yanadır.

İşsizliğin nasıl artırıldığına ilişkin çok önemli bir örnek, tütün üreticiliğinin tasfiye sürecidir.

TEKEL VE TÜTÜN ÜRETİCİLERİ

TEKEL yok edilmeden önce Türkiye'de yüzbinlerce tütün üreticisi, emek yoğun bir çabayla, küçük ve genellikle çorak topraklar üzerinde geçimini sağlıyordu. 1998 yılında Türkiye'de **622 bin** tütün üreticisi vardı.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nin **2015-2018 Zirai ve İktisadi Raporu**'na (Ankara, 2019) göre, 2018 yılında Türkiye'de tütün üreticilerinin sayısı **51.392** idi. Diğer bir deyişle, 1998 yılından 2018 yılına kadarki 20 yıllık sürede, tütün üreticisi ailelerin sayısı 622 binden 51 bine indi.

Peki, geride kalan 571 bin tütün üreticisi aileye ne oldu?

Bu insanlar, tütün üretimini bıraktıktan sonra buğday mı ektiler; bahçe mi yaptılar; sebzeçiliğe mi döndüler; hayvancılığa mı başladılar.

Hiçbiri; çünkü kıraç yerde 10-12 dönümlük yerde geçim sağlayan tütün üretiminin alternatifi yoktur. Tütün üretemeyen 571 bin ailenin büyük bölümü, köyünü terk ederek kentlere göç etti. Kente göç eden tütün üreticisinin dükkan açacak hali yok. Bir işyerine işçi olarak başvurdu. Başvurusu kabul edilmişse işçi oldu, başvurusu kabul edilmemişse işsizler ordusuna katıldı.

20 yılda tütün üretiminin dışına itilen 571 bin aile, Türkiye'de işsizliğin artmasına küçümsenmeyecek katkıda bulundu.

TÜTÜN ÜRETİCİLERİNİN TASFİYESİ

Peki, tütün üreticilerinin bu şekilde tasfiye edilmesi nasıl sağlandı?

TEKEL sigara fabrikalarının ve tütün işleme birimlerinin özelleştirilmesiyle, TEKEL'in kapatılmasıyla.

TEKEL ortadan kaldırılınca, piyasaya hakim olan yabancı sermayeli sigara şirketleri, sigara üretiminde büyük ölçüde ithal tütün kullanmaya başlatılar. Tütün ithalatı patladı. Yerli tütün üreticisinin sayısı 51 bine düştü.

TEKEL'in tasfiyesinin işsizliğe katkısının birinci nedeni bu.

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun **1984 Kamu İktisadi Teşebbüsleri Genel Raporu**'na (Ankara, 1986) göre, 1984 yılında TEKEL'de 6744 memur ve 62.186 işçi çalışıyordu. TEKEL özelleştirilirken memurlar başka birimlere aktarıldı veya emekli oldu. 62.186 işçi de artık yok.

Bunlar, TEKEL özelleştirmesinin istihdam açısından zararları.

Bugün Türkiye'nin bir de cari açık sorunu var. Ekonominin döviz yaratma gücü, döviz harcamalarına yetmiyor. TEKEL özelleştirilip, Türkiye'deki sigara üretimi yabancı tekellerin eline geçince, tütün ithalatı, diğer bir deyişle, döviz ihtiyacı arttı.

TEKEL'i özelleştirenlerin veya TEKEL özelleştirilirken sessiz kalanların ve hatta bu özelleştirme sürecine destek verenlerin yol açtığı sorunlar bunlardan yalnızca bazıları.

Kısa bir süre önce kapatılan Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurulu'nun her yıl yayımladığı faaliyet raporlarına ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nin 2015-2018 dönemine ilişkin Zirai ve İktisadi Raporu'na (Ankara, 2019) göre, Türkiye'de 2003-2018 döneminde tütün üreticisi aile sayıları aşağıda verilmektedir. 1998 yılına ilişkin veri daha önceki kaynaklara ilişkindir.

Yıl	Üretici Sayısı
1998	622.000
2003	334.296
2004	285.044
2005	255.733
2006	222.414
2007	207.051
2008	194.282
2009	80.766
2010	65.339
2011	54.314
2012	69.343
2013	85.078
2014	68.375
2015	59.792
2016	58.167
2017	64.541
2018	51.392